

‘Tabaksblat’: de advo-commissaris verdwijnt

Afgelopen december kwam de Commissie Tabaksblat met de Nederlandse Corporate Governance Code. Het klimaat rond het bestuur van grote ondernemingen lijkt intussen slechter dan ooit. Maar: de advo-commissaris lijkt zijn langste tijd te hebben gehad.

Micha Kat, journalist

Op de website van Ahold zie je foto's van lachende kleurlingen, en je kunt er ook klikken op 'Ahold in society'. Daar kun je het 'Corporate Social Responsibility Report' opvragen: 'Ahold aims to protect public health, safety and the environment'. Bij 'verantwoord ondernemen' klikken we via 'business principles' en 'common values' naar een exposé over Ahold en de mensenrechten. Is dit te rijmen met het optreden van ex-CFO Michael Meurs die, nadat hij zijn bedrijf aan een plaats hielp in de grootste fraude uit de geschiedenis van het Nederlandse bedrijfsleven, zich bij een voorlopig getuigenverhoor eind januari niets noemenswaardigs blijkt te kunnen herinneren?

Ook bij Enron paste de theorie niet lekker bij de praktijk. Het bedrijf gaf de werknemers dobbelstenen met op elk vlak een van die mooie *business principles* als *trust, faith, credibility, harmony*. Terwijl de top van de onderneming het bedrijf leegplunderde, werden de werknemers geacht voor hun pc's met de dobbelsteen te gooien, opdat ze niet vergaten waar Enron voor stond. Inmiddels zijn ook Shell (overdrijven van olievoorraden) en Coca Cola (oppompen van exportcijfers) in diskrediet geraakt. Aan de commissie-Tabaksblat de zware taak om in Nederland de kansen op dit soort ellende te verkleinen. Is een goedwillende commissie van tien wijze heren (waarom geen vrouw? zouden vrouwen in de top ook zulke megafraudes laten ontstaan?) tegen deze krachten opgewassen?

Amper een maand na de presentatie van de code Tabaksblat kwam aan het licht dat Nauta Dutilh (indirect) bestuursfuncties bekleedt bij de Nederlandse Parmalat-vennootschappen terwijl het ook adviseerde. Hier gaat het niet om de dubbelrol van commissaris en adviserend advocaat (de 'advo-commissaris') die door Tabaksblat reeds wordt gezien als onwenselijk, maar om een advocaat-bestuurder. 'Wat voor de advo-commissaris geldt,

Morris Tabaksblat, Den Haag, afgelopen november, na de persconferentie waarin hij de bevindingen van zijn commissie over bekendmaakte.

Foto: Roger Dohmen/HH

geldt nog sterker voor de advo-bestuurder: niet doen!' zegt Jan Louis Burggraaf, een corporate governance-specialist van Allen & Overy.

PARTIJDIG COMMISSARIS

De rol van de advocaat binnen de hele corporate governance-crisis is ondergeschikt; toch is er op dit punt het een en ander in beweging. Het 'leerstuk' van de advo-commissaris wordt door Burggraaf gezien als het meest relevante Tabaksblat-item voor de advocatuur. In Nederland opereren waarschijnlijk enige honderden advo-commissarissen. De ongekroonde koning is Paul van den Hoek van Stibbe, met thans commissariaten bij acht ondernemingen (vier beursgenoteerd), waarvan zes voorzitterschappen (zie www.advocatie.nl, 'kantoren' voor een overzicht). De regel van Tabaksblat is dat maximaal één persoon uit de raad van commissarissen (rvc) niet-onafhankelijk mag zijn. Niet-onafhankelijk zijn onder meer (best practice-bepaling III.2.2c) diegene die 'in het jaar voorafgaande aan de benoeming een belang-

rijke zakelijke relatie met de vennootschap heeft gehad. Daaronder worden in elk geval begrepen het geval dat de commissaris of een kantoor waarvan hij aandeelhouder, vennoot, medewerker of adviseur is, is opgetreden als adviseur van de vennootschap (consultant, externe accountant, notaris en advocaat) en het geval dat de commissaris bestuurder of medewerker is van een bankinstelling waarmee de vennootschap een duurzame en significante relatie onderhoudt'.

De specifieke benoeming van de verschillende adviseurschappen waaronder dus ook advocaat is een aanzienlijke aanscherping ten opzichte van de conceptcode waar deze beroepen nog niet specifiek werden genoemd. Een advocaat-adviseur staat vanaf nu (de code krijgt een wettelijke basis in Boek 2 BW en wordt van kracht vanaf 2005) dus officieel te boek als 'partijdig commissaris' waarvan elke rvc er maar een mag hebben. Zal dat leiden tot het opgeven van vele commissariaten door advocaten?

RECORDHOUDERS

Paul van den Hoek: 'Enkele belangrijke commissariaten van mij lopen af per 2005. Bij Ballast Nedam waar ik voorzitter ben zou ik volgens rooster in 2004 moeten aftreden, maar blijf ik op verzoek nog een jaar langer aan als de aandeelhouders daarmee instemmen. Als er op dat moment nog een niet-onafhankelijke commissaris in de rvc zit, zullen we de afwijking van de code moeten uitleggen volgens het *comply or explain-principe*.'

Van den Hoek verwijst naar de wettelijke basis van Tabaksblat die uiteindelijk niet verder gaat dan dat vennootschappen worden verplicht in hun jaarverslagen gemotiveerd uit te leggen 'of en zo ja waarom en in hoeverre' zij afwijken van de code. Het zijn uiteindelijk de aandeelhouders zelf die met deze afwijkingen akkoord moeten gaan.

Van den Hoek: 'Overigens heb ik mezelf als commissaris altijd verre gehouden van het geven van juridische adviezen. Wellicht dat ik andere commissariaten ook zal uitleggen. Nee, er is geen commissariaat dat ik opgeef als direct gevolg van Tabaksblat.'

Nummer twee op de lijst van de 'advo-commissarissen' (elf commissariaten en bestuursfuncties) is Enno Wiersma van De Brauw. Wiersma: 'Mijn functies betreffen allemaal niet-genoteerde ondernemingen. Hierop is de code niet van toepassing. Veel commissariaten betreffen Nederlandse dochters van buitenlandse bedrijven. De moeder is dan vaak cliënt van kantoor. Ik heb ook functies bij bedrijven waarmee De Brauw niets van doen heeft. Mijn directeurschappen geef ik wel op. Dit in het kader van een nieuwe lijn binnen kantoor die zegt dat partners geen bestuursfuncties meer mogen vervullen.'

Van den Hoek is bijna 65, Wiersma is 62. Het verschijnsel van de 'advo-commissaris' lijkt te passen bij de generatie partners die binnenkort afscheid neemt; de jonge aanwas zal op grond van het veranderende klimaat waarschijnlijk geen functies bij cliënten van kantoor meer aannemen.

SNEUVELEN

Jan Louis Burggraaf (37) laat bij hem op kantoor een fraaie bundel zien; het *A&O Corporate Governance Handboek*. Het laat zien hoezeer zijn praktijk wordt gestimuleerd door de aanbevelingen van de commissie. Burggraaf: 'Het *comply or explain-principe* zal zorgen voor nog zorgvuldiger advisering aan cliënten, juist ook omdat de afwijkende keuzes heel transparant worden.'

Burggraaf verwacht niet dat er veel zal worden 'uitgelegd' over advo-commissarissen die toch willen blijven zitten. 'Ik denk dat ze zullen sneuvelen. Men beseft dat het steeds minder van deze tijd wordt. Mijn inschatting is dat bedrijven andere afwijkingen waardevoller zullen vinden en daarop eerder zullen *explainen*.' Burggraaf verwacht met name dat grootaandeelhouders meer dan één commissaris zullen gaan vorderen bij rvc's van vijf of meer leden. Een verdere verandering als gevolg van de code ziet Burggraaf in de rol van administratiekantoren bij de besluitvorming: na Tabaksblat acht hij het niet langer waarschijnlijk dat administratiekantoren reeds vooraf bij bepaalde besluiten worden betrokken. 'Ze zullen gelijk moeten overstemmen met de andere aandeelhouders.'

De morele crisis in het bedrijfsleven zit diep. Burggraaf: 'Natuurlijk, maar ik denk dat met deze code zaken toch echt gaan worden aangepakt. Er is te veel maatschappelijk ongenoegen.'

But surely, that is discrimination

Ergens langs de A31 naar Langres meldt een bord dat men de waterscheiding passeert van Rijn en Loire. En mooi beeld. De ene druppel valt en eindigt in de Middellandse Zee, de andere, een fractie verder neerkomend, in de Noordzee.

Hiermee zijn we waar ik wil starten, namelijk in Frankrijk, de ervijand waar veel van wat we als zegening tellen vandaan komt (en dan praat ik niet over de Librije). En waar nu bij wijze van wanhoopsdaad – tot dit ingrijpen *à outrance* gebracht mede door kennisneming van de toestand der integratie in Nederland – en het dragen van een hoofddoek binnen bepaalde muren bij wet gaat verbieden.

De eerste berichten over het Cartesiaanse geploeter met definities en uitzonderingen – een problematiek bekend uit landbouwverordeningen maar bovenal uit eerdere wetgeving van twijfelachtig allooi – zouden reden moeten zijn om ons te bezinnen en het desnoods te houden bij het overigens even machteloze openbare debat, de Hollandse tegenhanger van het Franse regelfetisjisme. Maar nee. De hoofddoek in school laten Balkenende c.s. nog particulier bestrijden middels kruis en keppel. Tegen de import van nieuwe hoofddoekdraagsters zal de Nederlandse wet in stelling gebracht worden.

Ik vrees het is van tweeën één. Of we halen ontspannen adem en barsten in lachen uit om de jongedames die bloedserieus fundamentele rechten citeren voor een lap stof om het hoofd; en we laten ze hun gang gaan met hun geïnspireerde of balorige textielstrijd, die onderdrukking dan wel juist bevrijding verkondigt; en we hopen op hun ijdelheid en goede smaak voor een dragelijk beeld op straat en zien af van importbeperkingen. Of we gaan de strijd aan en vinden onszelf terug op een buitenlands tv-journaal, met verhitte koppen en vertrokken monden, zoals, in dat andere land van *religion-powered* discussie, de modale burgers die kinderen op weg naar school investieven toeschreeuwen en naar de duivel wensen. En de afstand van de eerste ernstige beschouwing naar de eerste glimlach is nog klein. Van de Middellandse Zee naar de Noordzee is een heel eind.

Maar al die partners dan, die uit de middeleeuwse uithoeken van Turkije en Marokko worden aangevoerd om hier de integratie vijfentwintig jaar terug te zetten? Vreselijk inderdaad, vreselijk dom. Leg de importeurs in spe daarom uit dat hun handelen met aanzienlijke kans weer automonteurs, VMBO-uitvallers of erger zal opleveren waar (eindelijk) advocaten en artsen intrede hadden kunnen doen, posities waar zij getuige elke rondvraag naar de toekomstverwachtingen, op mikken voor hun kroost. Herhaal dit eindeloos. En leg je er bij neer als ze niet willen luisteren. Er is geen verdedigbaar alternatief.

Ik hoorde de BBC-radio een der protagonisten van de importmaatregel – kruisdrager Maxime Verhagen – vragen naar de plannen en op een toon die men aanslaat tegen een hardleers kind concluderen: 'But surely, that is discrimination'. Soms zien anderen ons scherper dan wijzelf.

Er komt bovendien vanzelf een einde aan de invoer van bruiden. Mogelijk omdat de hier aanwezige muzelmannen tot beter inzicht komen omtrent het nuttig effect ervan of omtrent hun stuitende dubbelmoraal. Maar dan toch omdat binnen tien jaar ook in het allerachterlijkste gehucht van Anatolië en het Rif geen 'pure maagd' meer valt te vinden, die bereid is af te zien van de kans op eigen ontplooiing die Istanboel of Marakesh bieden – hoe middelmatig ook – om, in stede daarvan, gehuld in lappen de positie van offervaardige bediende onder huisarrest in te nemen aan de zijde van een autoritaire neef zonder geld of vooruitzichten en met ideeën uit het jaar nul, in het regenachtige Nederland.